

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentin hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa.

Hovioikeuden presidentti on 22.4.2020 ilmoittanut, että käräjäoikeus oli 13.2.2019 asiassa R 17/2373/766 antamallaan tuomiolla nro 19/106660 tuominnut toisen asian vastaajista rangaistukseen muun ohella 15. - 18.1.2016 tehdystä lievästä maksuvälinepetoksesta, jota koskeva haaste oli annettu hänelle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 23.1.2018. Ilmoituksen mukana toimitetusta hovioikeuden tuomiosta ilmeni, että asiassa vastaaja oli hakenut muutosta ainoastaan hänelle tuomittuun rangaistukseen ja että hovioikeus oli ottanut kysymyksen mainitun syytekohtan vanhentumisesta tutkittavaksi omasta aloitteestaan.

SELVITYS

Oikeuskanslerinvirastossa siirryttiin keväällä 2020 sähköiseen menettelyyn selvityspyyntöjen toimittamisessa viranomaisille viraston saatua käyttöönsä uuden asiantuntijajärjestelmän. Asiakirjojen toimittamisessa viranomaisille on kerrotun jälkeen ilmennyt ongelmia, mikä tässä asiassa tapahtui kaksi kertaa: Selvitys- ja lausuntopyyntö asiassa laadittiin ensimmäisen kerran heti uuden asiantuntijajärjestelmän käyttöönoton jälkeen 19.5.2020. Syksyllä 2020 havaittiin kuitenkin, että se ei ollut lähtenyt järjestelmästä, minkä jälkeen asiassa tehtiin uusi välitoimiasia-

kirja. Kirjaamostamme saadun tiedon mukaan mainittu uusi selvitys- ja lausuntopyyntö oli lähtenyt asianhallintajärjestelmästä saapumatta kuitenkaan tälläkään kertaa käräjäoikeuteen. Kerrotun vuoksi asiassa jouduttiin tekemään vielä kolmas selvitys- ja lausuntopyyntö, joka tällä kertaa toimitettiin käräjäoikeudelle yrittämättä enää sen lähettämistä asianhallintajärjestelmästä.

Selvitys- ja lausuntopyynnön saavuttua viimein kerrottujen vaiheiden jälkeen käräjäoikeuteen on käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa R 17/2373/766 toiminut käräjätuomari 28.6.2021 antanut asiasta selvityksensä ja käräjäoikeuden laamanni 30.6.2021 lausuntonsa.

Asiaa ratkaistessani käytettävissäni ovat lisäksi olleet hovioikeuden asiasta toimittamien asiakirjojen ohella käräjäoikeudesta alustavana selvityksenä asiasta hankitut asian arkistopäiväkirja ja kyseisen syytekohtan sisältävä syyttäjän haastehakemus.

MERKINTÄ

Asianajajista annetun lain 6 §:n 3 momentin mukaan oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivassa valvontalautakunnassa vireille lain 7 c §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa.

Olen 15.5.2020 saattanut mainitun lainkohdan nojalla vastaajan avustajana asiassa toimineen asianajajan menettelyn valvonta-asiana tutkittavaksi (dnro OKV/42/41/2020). Ilmoituksessani valvontalautakunnalle totesin, ettei asianajaja ollut päämiestään puolustaessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että päämies oli syytteessä ja hänet tuomittiin teosta, joka oli rikoksena vanhentunut, ja ettei asianajaja ollut kiinnittänyt asiaan huomiota myöskään asiassa hovioikeudelle laatimassaan valituksessa.

Valvontalautakunta on 25.9.2020 (dnro 24020) antamassaan päätöksessä todennut, että asianajajan olisi tullut tarkastaa päämieheltään tai käräjäoikeudesta haasteen tiedoksiannon ajankohta kysymyksessä olevan teon osalta. Kun asianajaja ei ollut näin toiminut, hän oli valvontalautakunnan arvion mukaan menetellyt huolimattomasti ja ammattitaidottomasti ja siten hyvän asianajajatavan vastaisesti. Valvontalautakunta antoi asianajajalle huomautuksen.

RATKAISU

Käräjätuomarin menettelyn arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. Rikoslain 37 luvun 10 §:n mukaan ankarin rangaistus lievästä maksuvälinepetoksesta on sakkoa. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjäoikeuden tuomiosta ilmenee, että vanhentunut syytekohta on ollut yksi useista käräjäoikeuden asiassa kyseisen vastaajan syyksi lukemista rikoksista. Lisäksi käräjäoikeus oli asiassa hylännyt yhden häntä vastaan nostetun syytekohtan samoin kuin asian toista vastaajaa vastaan nostetun syytteen.

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt, että asiassa lievää maksuvälinepetosta koskenut syytekohta on ollut vanhentunut ja että vanhentuminen oli jäänyt häneltä huomaamatta. Hänen ilmoittamansa mukaan hänen tarkkaavaisuuteensa on vaikuttanut muun ohella se, että syyttäjä oli kyseisen syytekohtan osalta tarkentanut syytettään ja luopunut ajamastaan asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksesta ja että asiassa oli vahvistettu sovinto vahingonkorvauksista. Käräjätuomari on todennut, että vaikka kyseinen lievä maksuvälinepetos oli luettu vastaajalle syyksi, se ei ollut vaikuttanut hänelle tuomitun rangaistuksen määrään.

Käräjäoikeuden laamanni on todennut lausunnossaan niin ikään, ettei asiassa virheellisesti syyksi luettu rikos ollut vaikuttanut rangaistuksen määrään ja että hovioikeus on sittemmin korjannut virheen hylkäämällä kyseisen syytekohtan.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraatkaisun tekemiseen.

Mainitunlainen virhe saattaa edellä kerrotun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Käräjätuomarin virheellisestä menettelystä ei ollut aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia. Kyse on ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden yksittäisestä syytekohtasta ja oikeudenkäynti on siten ollut muiden syytekohtien käsittelemiseksi tarpeellinen. Syyteoikeuden vanheneminen ei ole myöskään ollut seurausta käräjätuomarin omasta menettelystä. Tapahtunut virhe korjaantui säännönmukaisen muutoksenhaun yhteydessä.

Kun käräjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen olen tutkinut hänen menettelyään vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille hänen edellä kerrotusta menettelystään huomautuksen. Pyydän saattamaan toimenpiteeni käräjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneen hovioikeuden presidentille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen